

A holokauszt tagadásának, torzításának és bagatellizálásának kezelése

Oktatási segédlet

6

1. A zsidókkal és a judaizmussal kapcsolatos ismeretek bővítése
2. A nem tudatos előítéletek leküzdése
3. Antiszemita sztereotípiák és előítéletek kezelése
4. Az összeesküvés-elméletek megkérdőjelezése
5. Az antiszemitizmusról való tanítás a holokauszt oktatásán keresztül

6. A holokauszt tagadásának, torzításának és bagatellizálásának kezelése

7. Az antiszemitizmus és a nemzeti emlékezet
8. Antiszemita esetek kezelése
9. Az online antiszemitizmus kezelése
10. Az antiszemitizmus és a közel-keleti helyzet

A holokausztagadásának, torzításának és bagatellizálásának kezelése

Az EBESZ-régió pedagógusai arról számolnak be, hogy előfordul, hogy antiszemita gondolatokkal találkoznak, amikor a holokausztról tanítanak.¹ Napjainkban az antiszemitizmus olyan előítélet, ami miatt a zsidók ellenségességgel találkoznak, és embertelenül vagy külső csoportként bánnak velük. Egyéni szinten mindez megnyilvánulhat attitűdként, a kultúra részeként, és más kifejezési formákban is.² Az antiszemita érzelmek ellenállást szítanak a holokauszttal szemben, és esetenként a történelmi tények tagadásában, elferdítésében vagy bagatellizálásában nyilvánulnak meg.

Időnként például, ha a holokauszttal nem dolgozzák fel kellő mélységben az iskolai tanterv részeként, a fiataloknak eltorzított képzete lehet a holokausztról a történelmi tények ismeretének hiánya miatt. Előfordulhat, hogy ez kamaszos provokáció, vagy a bevett narratíva elutasítása. Bármi is húzódik meg a holokauszttal tagadása és torzítása mögött, gyakran klasszikus antiszemita toposzok, például a kapzsiság, a hatalom, a megtévesztés és a bűnözés vádjai kísérik vagy támogatják.

Ennek az oktatási segédletnek az a célja, hogy a pedagógusok jobban megértsék az antiszemitizmus ilyen

megnyilvánulásait, és támogatást kapjanak a következők elleni küzdelemben:

- ellenállás a holokausztról szóló oktatás és az abból levont tanulságokkal szemben;
- téves információk terjedése a holokausztról a diákok körében; és
- oda nem illő vagy hibás párhuzamok levonása a zsidók által a holokauszttal során átéltek és más csoportok jelenkori, vagy múltbéli szenvedése között.

¹ M. Eckmann, S. Doyle és J. Ambrosewicz-Jacobs, J. (szerk.): *Research in Teaching and Learning About the Holocaust: A Dialogue Beyond Borders* [A holokauszttal tanítás és tanulás kutatása: határokon átvéelő párbeszéd] (Berlin: Metropole Verlag, 2017), 233. o., <https://holocaustremembrance.com/sites/default/files/research_in_teaching_and_learning_about_the_holocaust_web.pdf>.

² *Oktatással az antiszemitizmus ellen. Útmutató szakpolitikai döntéshozóknak* (Varsó: EBESZ/ODIHR, 2018), 12. o., <<https://www.osce.org/odihr/383089>>.

2013-ban a Nemzetközi Holokauszt Emlékezet Szövetség (IHRA) tagországai megállapodtak a holokauszttagadás és a holokauszttal kapcsolatos torzítások munkadefiníciójában:

„A holokauszt tagadás olyan diskurzus és propaganda, amely tagadja a holokauszt vagy soá néven ismert esemény – tehát a zsidók megsemmisítése a náci Németország és tetteistársai által a második világháború alatt – történelmi tényét és annak mértékét. A holokauszttagadás fogalma különösen azokra a kijelentésekre vonatkozik, amelyek szerint a holokauszt (soá) nem történt meg.

A holokauszttagadás része lehet a pusztításhoz elsősorban használt módszerek és eszközök (például gázkamrák, tömeges kivégzés, éheztetés és kínzás), valamint a zsidóság elleni népiirtás szándékosságának nyilvános tagadása vagy megkérdőjelezése.

A holokauszttagadás különféle formái az antiszemitizmus megnyilvánulásai is egyben. Minden olyan próbálkozás, amely tagadja a zsidók elleni népiirtás tényét, a nem-

zetiszocialista és az antiszemita ideológiákat igyekszik felmenteni a zsidóság elleni népiirtás bűne és felelőssége alól. A holokauszttagadás formái közé tartozik az is, amikor a zsidókat vádolják azzal, hogy a soát maguk idézték elő, illetve annak tényeit eltúlozzák politikai vagy pénzügyi céljaik érdekében, valamint ide tartozik az is, amikor úgy állítják be a tényeket, mintha maga a soá is a zsidók összeesküvésének eredménye lett volna. Ezeknek a vádaknak az a célja, hogy a történetekért a zsidóságot hibáztassák, és ezzel ismét legitimálják az antiszemitizmust.

Gyakran a holokauszttagadás céljai közé tartozik a nyílt antiszemitizmus rehabilitációja is, valamint olyan politikai eszmék és feltételek elősegítése, amelyek alkalmassá arra, hogy a holokauszthoz hasonló esemény bekövetkezzen.”

FORRÁS: A holokauszt tagadásának és torzításának munkadefiníciója, IHRA, amelyet 2013. október 10-én fogadtak el: <<https://www.holocaustremembrance.com/working-definition-holocaust-denial-and-distortion>>

Háttér

A következő kifejezéseket gyakran használják a holokauszttagadás vagy torzítás módszereinek leírására:

- **Történelmi revizionizmus:** a történelmi események egy bizonyos értelmezésének új bizonyítékon vagy információkon alapuló felülvizsgálata.³
- **Történelmi „negáció” vagy tagadás:** egy esemény megtörténtének tagadása, vagy mértékének és hatásának lekicsinyítése.⁴

A második világháború idején a nácik és szövetségeseik azt kezdték el hirdetni, hogy a zsidók elleni népiirtás nem igaz, a gázkamrák nem léteznek, és a zsidó áldozatok száma jóval kevesebb, mint hatmillió. Ez a fajta holokauszttagadás vagy „negáció” napjainkban is folytatódik, és célja, hogy a náci rezsimit és kollaboránsait kedvező fényben tüntesse fel, és eltöröljön minden emléket a megtörtént borzalmakról.

A holokauszt feldolgozásának folyamata egyes országokban egy

„másodlagos antiszemitizmusként” definiált jelenséget eredményezett, amely arra utal, hogy a zsidók pusztja jelenléte másokat a holokausztra emlékezteti, és ezáltal bűntudatot ébreszt bennük, amiért a zsidókat okolják.⁵ A másodlagos antiszemitizmus lehetővé teszi, hogy hirdetői antiszemita érzéseiket közvetett módon fejezzék ki. Általában a bűntudatra adott reakciónak tekintik, ami kihívás az illető nemzeti identitásával kapcsolatos pozitív érzéseivel szemben.

³ Ronald J. Berger: „*Fathoming the Holocaust: A Social Problems Approach*” [A holokauszt megértése: társadalmi problémák megközelítés] (Aldine Transaction, 2002), 154. o.

⁴ Néhány holokauszttal foglalkozó történész megjegyzi, hogy a holokauszttagadás gyakran revizionizmusnak - a történelmi kritika legitim formájának - álcázza magát. Lásd: Omer Bartov: „Introduction” Omer Bartov (szerk.), *The Holocaust: Origins, Implementation and Aftermath* című könyvében [Holokauszt: eredete, végrehajtása és utóélete] (Routledge, 2000), 10-12. o.

⁵ Peter Schönbach: *Reaktionen auf die antisemitische Welle im Winter 1959/60* [Reakciók 1959/60 telének antiszemita hullámára] (Frankfurt am Main: Europäische Verlagsanstalt, 1961), 80. o.

Ezen kívül a történelmi revizionizmus során időnként kihagynak vagy manipulálnak tényeket annak érdekében, hogy a nemzeti identitás bizonyos, pszichológiai szempontból kényelmesebb vagy politikailag célszerűbb narratíváit szolgálják. Azonban elferdíti a tényeket és meggyalázza a holokauszt során meggyilkolt hatmillió zsidó emlékét annak tagadása, hogy voltak olyanok, akik együttműködtek a nácikkal.

A holokauszttagadás célja sok esetben az, hogy megkérdőjelezze a zsidó emberek szenvedését a háború idején. Ez a célja a történetek bagatellizálására irányuló erőfeszítéseknek is. Motiválhatja a zsidók elleni gyűlölet vagy az áldozati versengés, és arra az állításra épül, hogy a holokausztot a zsidók találták ki

vagy túlozták el egy zsidó érdeket szolgáló összeesküvés részeként. Keringenek olyan összeesküvés-elméletek is, amelyek azt állítják, hogy a holokauszt egy Izrael állam érdekeit szolgáló „kamu”, és ezt a gondolatot gyakran fel is használják az anticionista diskurzusban. A holokauszttagadók antiszemita eszmékre támaszkodnak, és azokat erősítik.

A holokauszt tagadása számos formát ölthet. Néha rendszerellenes mozgalmak részeként jelenik meg, amelyek célja a fiatalok mozgósítása a popkultúrán keresztül. Például egy francia „komikus” olyan narratívát használt, amelyben a zsidókat és Izraelt a „rendszer” manipuláló ördöggként ábrázolta, akivel szembe kell szállni. Ez egy elterjedt és régóta létező antiszemita toposz.⁶ Az ezen

„A legtöbb tagadó elsődleges motivációja az antiszemitizmus, és számukra a holokauszt egy dühítően kényelmetlen történelmi tény.”

FORRÁS: Walter Reich: Erasing the Holocaust “[A holokauszt eltörlése]”, The New York Times, 1993. július 11.

A holokauszttagadás idővonalát lásd: Holocaust Denial: Key Dates, [Holokauszt tagadás: fontos dátumok] az Egyesült Államok Holokauszt Emlékmúzeuma <<https://www.ushmm.org/wlc/en/article.php?ModuleId=10008003>>.

eszmék elfogadását a „quenelle” kézmozdulat (fordított náci tisztelgés) szimbolizálja, amelyet a közösségi médiában közzétett fotókkal terjesztenek, amelyek gyakran holokauszt emlékművek vagy zsidó vallási helyek előtt készülnek.⁷

A hatmillió zsidó meggyilkolása - a holokauszt - a történelem legszélesebb körben dokumentált népirtása. A holokauszt során a nácik és szövetségeseik aprólékos feljegyzéseket készítettek, köztük több száz millió

A holokauszttal kapcsolatos főbb információforrásokat, amelyeket a háború után a náci elkövetők elleni perek során használtak fel, lásd: „Evidence from the Holocaust”, [A holokauszt bizonyítékai] Az Egyesült Államok Holokauszt Emlékmúzeuma, <<https://encyclopedia.ushmm.org/content/en/cikk/harci-holokauszt-tagadas-bizonyitek-a-holokauszt-bemutattak-nurnbergben?series=20792>>.

⁶ Ezek az események Belgiumban az antiszemita beszéddel, Franciaországban pedig a faji gyűlöletre való uszítással kapcsolatos ítéletekhez vezettek az 1990-es Gayssot-törvény értelmében.

⁷ Ez a kézmozdulat, amelyet néha fordított náci tisztelgésnek is neveznek, 2013-ban vált nemzetközi hírűvé és növelte meg a Google keresések számát, miután több jól ismert profi sportoló is használta (lásd: „Quenelle”, Google Trends, <<https://trends.google.com/trends/explore?date=2014-01-01%202014-12-31&q=quenelle>>). A franciaországi médiában folyó vitákat lásd például: „«Quenelle»”, comment un geste antisémite est devenu un emblème [«Quenelle»: hogyan válik jelképpé egy antiszemita gesztus?], *Le Monde*, 2013. december 11., [francia], <https://www.lemonde.fr/politique/article/2013/12/11/quenelle-comment-un-geste-provocateur-est-devenu-un-emblème_3528089_823448.html>.

oldalnyi dokumentumot, amelyben e szörnyűség tervét és végrehajtását vázolták fel. A holokauszt utóhatásairól, többek között a koncentrációs táborok felszabadításáról, a tömegsírok feltárásáról, a számtalan szemtanú beszámolójáról és a holokauszt túlélőinek vallomásairól is hatalmas mennyiségű filmes és fényképes dokumentáció áll rendelkezésre.

E hatalmas tömegű dokumentum ellenére a holokauszttagadás ma is létezik. Gyakran használják arra, hogy neonáci vagy más szélsőséges csoportok új követőket vonzzanak. Fontos megjegyezni, hogy bár az EBESZ-ben nincs konszenzus arról, hogy bizonyos kijelentéseket büntetni kellene-e, a holokauszt tagadása számos EBESZ-tagállamban bűncselekménynek számít.⁸

A holokauszttal kapcsolatos hatékony oktatásnak lehetővé kell tennie, hogy a diákok felismerjék és elutasítsák a történelmi tények tagadását és elferdítését. A tanárok beszéljenek arról, mi motiválja

a holokauszttagadás propaganda-eszközként való felhasználását. Ez azért lényeges, mert a holokauszttagadók olyan valótlanosságokat és félinformációkat terjesztenek, amelyek a tájékozatlan olvasó számára észszerűnek tűnhetnek. Fontos, hogy mind a pedagógusok, mind a diákok elsajátítsák azokat a készségeket, amelyek lehetővé teszik, hogy pontos válaszokat fogalmazzanak meg, és megcáfolják a holokausztot tagadó kijelentéseket, ha ilyennel találkoznak.

Sok esetben ellenkező hatást válthat ki, ha az áldozatok szenvedését hangsúlyozzuk, hogy együttérző reakciót váltsunk ki és csökkentsük az előítéleteket. A tanárok úgy járulhatnak hozzá a másodlagos antiszemitizmus kockázatának minimalizálásához, hogy a holokauszt tanításakor kerüljük a vádaskodást, és felkészítjük a diákokat arra, hogy aktívan foglalkozzanak napjaink antiszemitizmusával.

Az ENSZ Közgyűlésének 61/255. sz. határozata:

„1. Minden fenntartás nélkül elítéli a holokauszt bármilyen formában történő tagadását;

2. Arra sürgeti az összes tagállamot, hogy fenntartások nélkül utasítsák el a holokauszt, mint történelmi esemény bármely, akár részben, akár egészben történő tagadását, és minden ilyen célú tevékenységet.”

FORRÁS: ENSZ Közgyűlés, *Az ENSZ Közgyűlés holokauszt tagadásáról elfogadott határozata*, 2007. január 26., A/RES/61/255, <<https://www.un.org/en/holocaustremembrance/docs/res61.shtml>>

⁸ Prof. Michael J. Bazylar: „*Holocaust Denial Laws and Other Legislation Criminalizing Promotion of Nazism*” [Holokauszt tagadásra vonatkozó törvények és más törvények a náciizmus támogatásának kriminalizálása érdekében] Yad Vashem weboldal, <<https://www.yadvashem.org/holocaust/holocaust-antisemitism/holocaust-denial-laws.html>>.

⁹ R. Imhoff és R. Banse, „Ongoing Victim Suffering Increases Prejudice: The Case of Secondary Anti-Semitism [Az áldozatok folyamatos szenvedése növeli az előítéleteket: A másodlagos antiszemitizmus esete]”, *Psychological Science*, 20. évf. 12. szám, 1443-1447. o., 2009.

Oktatási stratégiák a holokauszttagadás kezelésére

A tanárok felelősek azért, és lehetőségük is van arra, hogy foglalkozzanak ezzel az összetett kérdéssel, függetlenül attól, hogy a holokauszt tagadása, torzítása vagy bagatellizálása milyen természetű az osztályban. A tanároknak olyan pedagógiai stratégiát kell választaniuk, amely alkalmas a diákok témával szembeni bármilyen ellenállását a modern történelem eme kollektív traumájának a jelenkor társadalmának nyújtott értékes tanulságainak felismerésévé alakítani.

A következő részben néhány pedagógiai módszert mutatunk be, amelyek segíthetnek a tanároknak a komplex probléma kezelésében.

Mi a teendő, ha...?

...valaki megjegyzi: „De a [...] csoport éppúgy a nácik áldozata volt, mint a zsidók”?

Létfontosságú, hogy a náci atrocitások minden áldozatát elismerjük. Rengeteg volt az áldozat, s mindenkinek megvolt a maga sajátos és borzasztó története. Hasznos, ha már az elején tisztázzuk, hogy kiket és miért üldöztek a nemzetiszocializmus időszakában, és ha a korszakról szóló oktatás során megemlítjük a különböző más csoportokat is.¹⁰

A náci ideológia erőszakos és mérgező volt. Leginkább a fajelmélet határozta meg, amely szerint a német „árja” fajt minden más fajjal szemben felsőbbrendűnek és az úgynevezett „biológiai fenyegetésekkel” szemben védelmezendőnek tekintették.

A náci „fajelméletnek” megfelelően a romákat és szintiket is alsóbbrendű fajúaknak tartották, és „aszociálisnak” tekintették őket (azaz ők nem voltak részei a nácik által „normálisnak” tekintett társadalomnak).

Faji alapon vették célba őket, internálták és deportálták őket, kényszermunkát végeztettek velük, lelőtték és haláltáborokba küldték őket, ami a roma népirtásba torkollott. Sorsuk szoros párhuzamot mutat a zsidó emberek sorsával.¹¹

A lengyelek, valamint a Szovjetunió szláv és úgynevezett ázsiai népei is „alsóbbrendű fajoknak” számítottak. Szellemi, kulturális és politikai elitjük tömeggyilkosságok célpontjává vált. 1941-1942 telén mintegy kétmillió szovjet hadifogoly halt meg a szörnyű körülmények miatt, aminek szándékosan tették ki őket.¹² A náci megszállás alatt a lengyeleket kényszermunkára kényszerítették, deportálták és koncentrációs táborokba zárták.¹³

Az intézményi ellátásra szoruló fogyatékkal élő emberek, beleértve a gyerekeket is, tömeggyilkosságok áldozatává váltak a náci

¹⁰ Az Egyesült Államok Holokauszt Emlékmúzeumának honlapján elérhető a Dr. William Frederick Meinecke, Jr. által vezetett „Nazi Ideology and Victims of the Holocaust and Nazi Persecution [A náci ideológia és a holokauszt. A náci üldöztetés áldozatai]” műhelyfoglalkozás, amely a zsidóságnak, mint a terror elsődleges célpontjának szempontjából tárgyalja a nácik szándékait, és elmagyarázza, hogyan és miért kerültek további csoportok is a nácik célkeresztjébe: <<https://www.ushmm.org/educators/online-workshop/guest-lecture-nazi-ideology-and-victims/overview>>.

¹¹ Az Egyesült Államok Holokauszt Emlékmúzeuma „Genocide of European Roma (Gypsies), [Az európai romák (cigányok) ellen elkövetett népirtás] 1939-1945”, <<https://encyclopedia.ushmm.org/content/en/article/genocide-of-european-roma-gypsies-1939-1945>>; és „Sinti and Roma: Victims of the Nazi Era”, [Szintik és romák: a náci korszak áldozatai] <<https://www.ushmm.org/learn/students/learning-materials-and-resources/sinti-and-roma-victims-of-the-nazi-era>> szócikkei.

¹² Az Egyesült Államok Holokauszt Emlékmúzeuma, „Mosaic of Victims: In Depth”, [Az áldozatok mozaikja: mélyelemzés] <<https://encyclopedia.ushmm.org/content/en/article/mosaic-of-victims-in-depth>>.

¹³ Az Egyesült Államok Holokauszt Emlékmúzeuma, „Polish Victims”, [Lengyel áldozatok] <<https://encyclopedia.ushmm.org/content/en/article/polish-victims>>.

Németországban.¹⁴ A homoszexuálisokat, Jehova Tanúit és az úgynevezett „aszociálisokat”, valamint a valós vagy vélt visszaeső bűnelkövetőket üldözték és koncentrációs táborokba zárták, ami nagyon gyakran a fogoly halálához vezetett. A valós vagy vélt politikai ellenfeleket is üldözték, koncentrációs táborokban tartották fogva vagy meggyilkolták.¹⁵

A zsidók kifejezetten szisztematikus és szándékos fizikai megsemmisítés céljából kerültek a nácik és szövetségeseik célkeresztjébe. A nácik a „végső megoldás” fedőnevet használták ezekre a megsemmisítési tervekre, amelyek végső soron az összes európai zsidó kiirtását célozták meg.¹⁶ A nácik elsődleges „ellenségnek” minősítették a zsidókat. A náciknak és szövetségeseiknek sikerült meggyilkolniuk az európai zsidóság kétharmadát, köztük több, mint egymillió zsidó gyermeket.¹⁷ Ezek az ideológiai szempontok teszik a holokausztot a modern történelem egyedülálló, példátlan és páratlan eseményévé.

Ha megértjük, hogy mi állhat annak hátterében, amikor valaki elutasítja vagy nem hajlandó elismerni a zsidók által a holokauszt során elszenvedett borzalmak mértékét, az segíteni fog abban, hogy hatékonyan tudjunk reagálni az ilyen helyzetekben. A következő bekezdések a lehetséges okokat és a javasolt válaszokat ismertetik:

A saját családjuk vagy népük által átélt szenvedés elismerésének igénye

Lehetséges, hogy egy adott megjegyzést a düh, a frusztráció vagy a neheztelés motiválja, mert valaki úgy érzi, hogy egy másik áldozati csoport szenvedését nem megfelelően ismerik el. Ha rámutatunk, hogy a náci ideológiának sok és sokféle áldozata volt, a diákok nyitottabbá válnak a zsidó emberek iránti empátiára az ebben az időszakban átéltek súlyossága miatt.

Megkérhetjük a diákokat, hogy kutassák fel saját családjuk hátterét a II. világháború korából. Kérjük meg őket, hogy gondolkodjanak el

a háború valóságáról, amellyel elődeiknek szembe kellett nézniük, s akár kezdeményezzenek családi beszélgetést a tapasztalataikról. Ha a családjuk a világ más tájairól vándorolt Európába, kérdezzük meg, hogyan boldogult volna a rokonság a náci rezsim idején. Vajon a „felsőbbrendű faj” részeként ismerték volna-e el őket, s védelmet kaptak volna?

A zsidók áldozatként való elismerésével szembeni ellenállás oka a zsidók üldözőként való percepciója vagy az ehhez az eszméhez való ragaszkodás miatt

Próbáljuk megérteni, mi ennek az ellenállásnak az alapja:

- Ez az ellenállás történelmi vagy jelenkori helyzetekre vonatkozik-e, esetleg túlzottan leegyszerűsített vagy elfogult információkhoz kapcsolódik?
- Lehetséges-e, hogy antiszemita előítéletek, például összeesküvés-elméletek befolyásolják vagy abban gyökereznek?

¹⁴ Az Egyesült Államok Holokauszt Emlékmúzeuma, „Euthanasia’ Killings”[Eutanázia gyilkosságok]: <<https://www.ushmm.org/learn/students/learning-materials-and-resources/mentally-and-physically-handicapped-victims-of-the-nazi-era/euthanasia-killings>>.

¹⁵ Az európai romák népiirtása, az Egyesült Államok Holokauszt Emlékmúzeuma, *op. cit.*, 12. megjegyzés.

¹⁶ „A zsidókérdés végső megoldása” egy tervcsomag volt, amelyet Reynhard Heydrich SS-tábornok, a Birodalom Biztonsági Főhivatalának vezetője mutatott be a nácik vezető tisztviselőinek az 1942 januárjában tartott Wannsee-i konferencián. A dokumentum ismertette a náci Németország terveit a 11 millió európai zsidó megsemmisítésére, beleértve az Európa azon részein élők meggyilkolását is, amelyeket nem a náci Németország és szövetségesei tartottak ellenőrzésük alatt. Lásd: az Egyesült Államok Holokauszt Emlékmúzeuma, „Wannsee Conference and the Final Solution”, [A Wannsee konferencia és a végső megoldás] <<https://encyclopedia.ushmm.org/content/en/article/wannsee-conference-and-the-final-solution>>.

¹⁷ Az Egyesült Államok Holokauszt Emlékmúzeuma, „Children during the Holocaust”, [Gyermekek a holokausztban] <<https://encyclopedia.ushmm.org/content/en/article/children-during-the-holocaust?series=19126>>.

További információkért lásd az DIEJH „Antiszemita sztereotípiák és előítéletek kezelése” és „Összeesküvés-elméletek megkérdőjelezése” című 3. és 4. oktatási segédletét.

Ez segít a legjobb megközelítés kiválasztásában. A következők szükségessé lehetnek:

- Magyarazzuk el, hogyan érintette a holokauszt a zsidókat, és bontsuk le az antiszemita előítéleteket.
- Nyújtsunk átfogó és pontos információt az adott konkrét helyzetéről, amely miatt a zsidókat elnyomónak tekintik.

A kegyetlenkedésekről szóló tényeszerű beszámolók nehezen emészthetők. Ezeket csak az életkoruknak és érettségüknek megfelelő részletességgel szabad megismertetni a diákokkal.

...valaki azt mondja, hogy a zsidók szenvedése a holokauszt során ugyanolyan, mint más emberek vagy embercsoportok szenvedése, akiknek jogai napjainkban sérülnek?

A diákok empátiája az igazságtalanságot és az emberi jogok megsértését elszenvedő emberek egy csoportja iránt néha arra készíti őket, hogy a jelenkori emberi jogok megsértését és az igazságtalanságot a holokauszthoz hasonlítsák.

Fontos felismerni ezt az empátiát, és elismerni, hogy sok ember és embercsoport milyen szörnyűségeken megy keresztül szerte a világon.

Anélkül, hogy minimalizálnánk más emberek vagy csoportok küzdelmeit, ugyanilyen fontos annak érzékeltetése is, hogy a holokauszt a fent említett okok miatt páratlan esemény a történelemben.

Ezen túlmenően, a definíció konkrét elemeinek megismerése és a „népirtás” kifejezésének eredete szintén hasznos lehet a holokauszt nagyságrendjének elmagyarázásában, amikor más típusú emberi jogi jogsértésekkel hasonlítjuk össze. A kifejezést 1943-ban a lengyel zsidó jogász, Raphael Lemkin alkotta meg, aki a görög „genosz” (faj vagy törzs) szót a latin „cide” (ölni) szóval egyesítette. Lemkin erőfeszítései készítették elő a népirtásról szóló ENSZ-egyezmény 1948 decemberi elfogadását, amely 1951 januárjában lépett hatályba. Az Egyezmény szerint népirtás az alábbi cselekmények bármelyike, amelyet egy nemzeti, etnikai, faji vagy vallási csoport teljes vagy részleges elpusztítása céljából követnek el:

- A csoport tagjainak meggyilkolása;
- Súlyos testi vagy lelki sérülés okozása a csoport tagjainak;
- A csoport életfeltételeinek szándékos befolyásolása, amelyek a csoport teljes vagy részleges fizikai megsemmisülését eredményezik;
- A csoporton belüli születések megelőzését célzó intézkedések bevezetése; és
- A csoportban született gyermekek erőszakos áthelyezése egy másik csoportba.¹⁸

...valaki azt mondja: „Hitlernek be kellett volna fejeznie a munkát”?

Ez a kijelentés lehet, hogy szélsőségebb antiszemitizmusról árulkodik, de az is lehet, hogy csak provokáció volt az osztályban, hogy a megszólaló felhívja magára a figyelmet. Az erre adott választ a kijelentést vezérlő motivációk és hatások figyelembe vételével kell kialakítanunk. Tanulságos lehet az állítás további vizsgálata. Kérdezzük meg, mennyivel lenne jobb egy ilyen világ, de közben ügyeljünk arra, hogy ne

¹⁸ ENSZ-egyezmény a népirtás büntetéséről és megelőzéséről, II. cikk (1948. december 9.), <<https://treaties.un.org/doc/publication/unts/volume%2078/volume-78-i-1021-english.pdf>>. Ezt a Ruandai Nemzetközi Büntetőtörvényszék (ICTR) (lásd: A Ruandai Nemzetközi Büntetőtörvényszék alapokmánya, II. cikk (2010. január 31.), <<https://www.legal-tools.org/doc/8732d6/pdf/>>) és a volt Jugoszláviával foglalkozó Nemzetközi Büntetőtörvényszék (ICTY) esetében alkalmazták (lásd: A volt Jugoszláviával foglalkozó Nemzetközi Büntetőtörvényszék frissített alapokmánya, IV. cikk (2009. szeptember), <http://www.icty.org/x/file/Legal%20Library/Statute/statute_sept09_en.pdf>), amikor úgy döntöttek, hogy a ruandai (1994), illetve a bosznia-hercegovinai srebrenicai (1995) mészárlások népirtások voltak.

Tevékenység

Szánjunk időt az osztállyal annak vizsgálatára, hogy milyen szerepet játszottak a zsidók az élet különböző területein városunkban, országunkban vagy Európában az idők során – a holokauszt előtt és után. Ha jobban megértik,

hogyan a zsidók több évszázados jelenléte mit jelentett Európa fejlődése szempontjából, az segíthet a diákoknak felfogni annak jelentőségét, hogy a 20. században Európa zsidó lakosságának kétharmada odaveszett.

adjunk hitelt a szélsőséges nézeteknek az osztályban. Ha megvizsgáljuk a diák állítása mellett érvelését, valószínűleg kiderül, hogy az hibás, de a válaszok segítenek majd meghatározni, hogy az adott személy meggyőződése mennyire mélyen gyökeredzik egy adott ideológiában, politikai programban vagy előítéletben. Ha már tisztábban látjuk a kijelentés mögöttes okait, könnyebben eldönthetjük, hogy milyen reakció lenne a legmegfelelőbb.

Dönthetünk úgy is, hogy az a legmegfelelőbb, ha nem adunk lehetőséget a diáknak véleménye kifejtésére. Ebben az esetben mondjuk el az osztálynak, hogy az ehhez hasonló, az áldozatokkal szemben tiszteltlen, vagy az emberek bármely

csoportja elleni erőszakra való felhívást tartalmazó kijelentéseket nem engedjük meg. A kijelentés és a többi diák reakciója arra utalhat, hogy tudatos és fokozatos megközelítésre van szükség az antiszemitizmus osztálytermi kezelésére. Próbáljon meg négy szemkört beszélgetni ezzel a diákkal, hogy jobban megértse, mi motiválja a meggyőződését. Egyes EBESZ-tagországokban szükséges lehet, hogy a diákok figyelmét felhívja arra, hogy a gyűlöletbeszédnek vagy a holokauszt tagadásának bizonyos formáit tiltja a törvény.

...egy diák ragaszkodik ahhoz, hogy a holokauszt valójában másképp történt pl. kevesebb embert öltek meg?

Ha egy diák az osztályban olyan véleményt fogalmaz meg, amely eltorzítja vagy bagatellizálja a holokauszt valóságát, alakítsa a helyzetet „tanulságos pillanattá” a tanuló véleményének felhasználásával. Anélkül, hogy a diákat védekező álláspontra kényszerítené, próbálja megérteni az információ forrását. Előfordulhat, hogy a diák saját családja szenvedés- vagy üldöztetés-történetéből indul ki.

A pedagógiai megközelítés, esetleg a családdal, szociális munkással vagy más iskolai dolgozóval összehangolva, elegendő lehet, ha a diák:

- nyitott más nézetekre;
- látszólag felületes a tudása; és
- számos barátja van, akik különböző nézeteket vallanak.

Próbálja meg kideríteni, mi forog kockán, amikor a diák a holokauszt tényének bagatellizálásához vagy tagadásához ragaszkodik. Milyen kihívást jelentene a diák életében vagy világnézete számára, ha elismerné a zsidó emberekkel történeteket?

Fontos megérteni, hogy a diák holokausztot torzító, bagatellizáló vagy tagadó megnyilvánulása milyen információforrásból vagy inspirációból származik, mivel ez szélsőséges csoportoknak való kitettségre vagy azokban való részvételre is utalhat. Ha ez a helyzet, akkor jobb, ha a problémát idejében kezeljük, megelőzve a további eszkalációt, például az erőszakos viselkedést. Érdemes lehet konzultálni egy megfelelő iskolai/körzeti kapcsolattartóval vagy egy szélsőségekkel foglalkozó szakemberrel, aki tanácsot adhat, hogy mely jelek súlyosak, és melyek azok, amelyek kevésbé adnak okot aggodalomra.

Források és tananyagok, további olvasnivaló

A Nemzetközi Holokauszt Emlékezet Szövetsége (IHRA) számos oktatási forrást kínál. Lásd: Tananyagok, IHRA, <<https://www.holocaustremembrance.com/index.php/educational-materials>>.

Ha meg szeretné találni a legközelebbi holokauszttal foglalkozó szervezetet, emlékhelyet vagy múzeumot, tekintse meg az IHRA nemzetközi címlistáját is: <www.holocaustremembrance.com/itfdirectory/organization>.

A DIEJH számos tanítási iránymutatást és forrást kínál az antiszemitizmus elleni küzdelemhez a holokauszt-oktatáson keresztül, beleértve az *Oktatás a holokauszt-ról és az antiszemitizmusról: Az oktatási megközelítések áttekintése és elemzése* (Varsó: EBESZ/DIEJH, 2005) című kiadványt, <<https://www.osce.org/odihr/18818>>.

A holokauszttagadással kapcsolatos háttéranyagot tartalmazó könyveket lásd:

Deborah E. Lipstadt: *Denying The Holocaust: The Growing Assault on Truth and Memory [A holokauszt tagadása: erősödő támadás az igazság és emlékezet ellen]* (New York: The Free Press, 1994); és

Pierre Vidal-Naquet: *Assassins Of Memory: Essays on the Denial of the Holocaust*, [Az emlékezet gyilkosai: a holokauszttagadás – tanulmányok] fordította: Jeffrey Mehlman (New York: Columbia University Press, 1992).

A Yad Vashem a holokauszttal kapcsolatos információk legnagyobb tárháza, beleértve a digitális gyűjteményekhez való könnyű hozzáférést, e-learninget a szakemberek számára, a soá áldozatainak neveit tartalmazó adatbázist és számos történelmi információt több nyelven: <<https://www.yadvashem.org/>>.

A Genocide Watch egy kiváló online forrás a múltbéli és a jelenkori népiirtások megértéséhez: <www.genocidewatch.org>.

Az Echoes and Reflections részletes letölthető tananyagforrásokat és online tanulási lehetőségeket kínál: <www.echoesandreflections.org>.

Az Egyesült Államok Holokauszt Emlékmúzeumának weboldala online műhelyfoglalkozásokat kínál a „Holokauszt tanítása”, „A náci ideológia és a holokauszt és a náci üldözés áldozatai” és a „Személyes tanúságtétel” témakörben, valamint számos tanári óravázlatot és a neonáci és fehér felsőbbrendűségi kifejezések és szimbólumok jegyzetekkel ellátott szójegyzékét, lásd: <<https://www.ushmm.org/educators/online-workshop>>; <<https://www.ushmm.org/educators/lesson-plans>>; és <<https://www.ushmm.org/confront-antisemitism/origins-of-neo-nazi-and-white-supremacist-terms-and-symbols>>.

A Mémorial de la Shoah számos forrást kínál az oktatók számára, köztük egy multimédiás enciklopédiát és gyakran ismételt kérdéseket általános és középiskolai tanárok számára. Lásd: <<http://www.memorialdelashoah.org/en/education-training/references-for-teachers.html>>.

Az Auschwitz-Birkenau Emlékmúzeum weboldala számos forrást kínál, beleértve a letölthető kiadványokat és e-learning kurzusok széles skáláját: <www.auschwitz.org>; és <<http://auschwitz.org/en/education/>>.

